

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I RIBARSTVA

Uprava za veterinarstvo i sigurnost hrane
10000 Zagreb, Ul. grada Vukovara 78, P.P. 1034
Telefon: 61 06 111, Telefax: 61 09 201
KLASA: 322-02/22-01/40
URBROJ: 525-09/560-26-17
Zagreb, 3. veljače 2026.

Program iskorjenjivanja infekcije kompleksom *Mycobacterium tuberculosis*
(*Mycobacterium bovis*, *M. caprae* i *M. tuberculosis*) u Republici Hrvatskoj

Verzija 06 – veljača 2026.

Sadržaj

1. UVOD	4
2. PRAVNA OSNOVA ZA PROVOĐENJE PROGRAMA	4
3. GEOGRAFSKO PODRUČJE PROVEDBE PROGRAMA	5
4. OPIS EPIDEMIOLOŠKE SITUACIJE	5
5. NAČIN PROVOĐENJA NADZIRANJA BOLESTI.....	6
5.1. POPULACIJA ŽIVOTINJA UKLJUČENA U PROVEDBU PROGRAMA.....	6
5.2. DODJELA STATUSA SLOBODNO OD BOLESTI	6
5.3. VRAĆANJE STATUSA SLOBODNO OD BOLESTI.....	7
5.4. ZADRŽAVANJE STATUSA DRŽAVE ČLANICE SLOBODNE OD BOLESTI	7
5.5. TESTIRANJE TELADI KOJA POTJEČE IZ DRŽAVA ČLANICA KOJE NISU SLOBODNE OD BOLESTI	8
5.6. TUBERKULINIZACIJA KOZA	8
5.7. DIJAGNOSTIČKE METODE	8
5.8. POSTUPAK TUBERKULINIZACIJE	9
5.9. SUSPENDIRANJE, POVLAČENJE I VRAĆANJE STATUSA SLOBODNO OD BOLESTI	9
Evidencije.....	9
Nesukladnosti na gospodarstvu.....	9
5.10. KLANJE TUBERKULINSKIH REAKTORA	10
5.9.1. UZORCI ZA BAKTERIOLOŠKU PRETRAGU	10
5.9.2. SUMNJA NA TUBERKULOZU GOVEDA KOD REDOVNOG KLANJA ZDRAVIH GOVEDA	11
5.9.3. NAČIN PREGLEDA TE MINIMALNI ZAHTEVI ZA PREGLED TRUPOVA	11
6. SUMNJA NA BOLEST I TUBERKULINSKI REAKTORI	11
Tuberkulinski reaktori.....	12
6.1. MJERE NA OBJEKTU U KOJEM JE UTVRĐENA SUMNJA NA BOLEST	12
6.2. MJERE NA EPIDEMIOLOŠKI POVEZANOM OBJEKTU	14
7. POTVRĐEN SLUČAJ BOLESTI.....	14
7.1. MJERE NA OBJEKTU U KOJEM JE POTVRĐENA BOLEST	15
7.2. MJERE NA EPIDEMIOLOŠKI POVEZANOM OBJEKTU	16
8. BIOSIGURNOSNE MJERE	16
9. Odstupanja u skladu s člankom 19. Delegirane Uredbe (EU) 2020/689	17
10. KOORDINIRANE MJERE S DRUGIM DRŽAVAMA ČLANICAMA ILI TREĆIM ZEMLJAMA	17
11. ODOBRAVANJE ZASEBNIH EPIDEMIOLOŠKIH JEDINICA	17
12. OPIS ORGANIZACIJE, NADZORA I ULOGA DIONIKA UKLJUČENIH U PROGRAM ISKORJENJIVANJA	18
12.1. TIJELA NADLEŽNA ZA KOORDINACIJU I NADZOR PROVEDBE PROGRAMA	18
Obveze Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i ribarstva:.....	18
Obveze Državnog inspektorata Republike Hrvatske	19
12.2. OBVEZE I ODGOVORNOSTI SVIH UKLJUČENIH DIONIKA.....	19

Subjekti odgovorni za objekte u kojima se drže goveda:	19
Ovlaštene veterinarske organizacije.....	19
Veterinari	20
Hrvatski veterinarski institut	20
13. TRAJANJE PROGRAMA ISKORJENJIVANJA	20
14. CILJ PROGRAMA	20
15. FINANCIRANJE	20

Dodatak 1 – opis postupka tuberkulinizacije

Dodatak 2 – epidemiološki upitnik

1. UVOD

Tuberkuloza je kronična, kontagiozna zarazna bolest različitih vrsta domaćih i divljih životinja te čovjeka. Uzročnici tuberkuloze goveda su mikobakterije pripadnice *Mycobacterium tuberculosis* kompleksa (MTBC):

- *Mycobacterium bovis*,
- *M. caprae* i
- *M. tuberculosis*

Tuberkuloza goveda je bolest kategorije B te se obavezno iskorjenjuje u svim državama članicama do zadovoljavanja uvjeta za dobivanje statusa slobodno od bolesti za cijelo državno područje.

Republici Hrvatskoj je u prosincu 2025. godine na sastanku Stalnog Odbora za biljke, životinje, hranu i hranu za životinje - Sekcija zdravlje životinja i dobrobit odobren status države članice slobodne od infekcije kompleksom *Mycobacterium tuberculosis* (*M. bovis*, *M. caprae* i *M. tuberculosis*). Objava izmjene Provedbene Uredbe (EU) 2021/620 u Službenom listu Europske unije je u tijeku.

Nadziranje bolesti se u 2026. i 2027. godini provodi u skladu s Delegiranom uredbom (EU) 2020/689, Dodatkom IV, Dijelom II, Poglavljem 2, Odjeljkom 2.

2. PRAVNA OSNOVA ZA PROVOĐENJE PROGRAMA

- [Zakon o zdravlju životinja](#) (Narodne novine, broj 152/22), u daljnjem tekstu Zakon
- [Uredba \(EU\) 2016/429](#) Europskog parlamenta i Vijeća od 9. ožujka 2016. o prenosivim bolestima životinja te o izmjeni i stavljanju izvan snage određenih akata u području zdravlja životinja („Zakon o zdravlju životinja”)
- [Delegirana uredba Komisije \(EU\) 2020/687](#) od 17. prosinca 2019. o dopuni Uredbe (EU) 2016/429 Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu pravila za sprječavanje i kontrolu određenih bolesti s popisa (SL L 174, 3.6.2020), u daljnjem tekstu Uredba 2020/687
- [Delegirana Uredba Komisije \(EU\) 2020/689](#) od 17. prosinca 2019. o dopuni Uredbe (EU) 2016/429 Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu pravila o nadziranju, programima iskorjenjivanja i statusu „slobodno od bolesti” za određene bolesti s popisa i emergentne bolesti (SL L 174, 3.6.2020.), u daljnjem tekstu Uredba 2020/689
- [Provedbena Uredba \(EU\) 2021/620](#) od 15. travnja 2021. o utvrđivanju pravila za primjenu Uredbe (EU) 2016/429 Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu odobravanja statusa „slobodno od bolesti” i statusa područja na kojemu se ne provodi cijepljenje za određene države članice ili njihove zone ili kompartimente s obzirom na određene bolesti s popisa te u pogledu odobravanja programa iskorjenjivanja tih bolesti s popisa, u daljnjem tekstu Provedbena Uredba (EU) 2021/620
- Naredba o provedbi i financiranju mjera sprječavanja, kontrole i nadziranja bolesti životinja na području Republike Hrvatske (Narodne novine, broj [1/23](#) i [107/25](#)), u daljnjem tekstu Naredba
- [Uredba \(EZ\) br. 853/2004](#) Europskog Parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2004. o utvrđivanju određenih higijenskih pravila za hranu životinjskog podrijetla, u daljnjem tekstu Uredba (EU) 853/2004

3. GEOGRAFSKO PODRUČJE PROVEDBE PROGRAMA

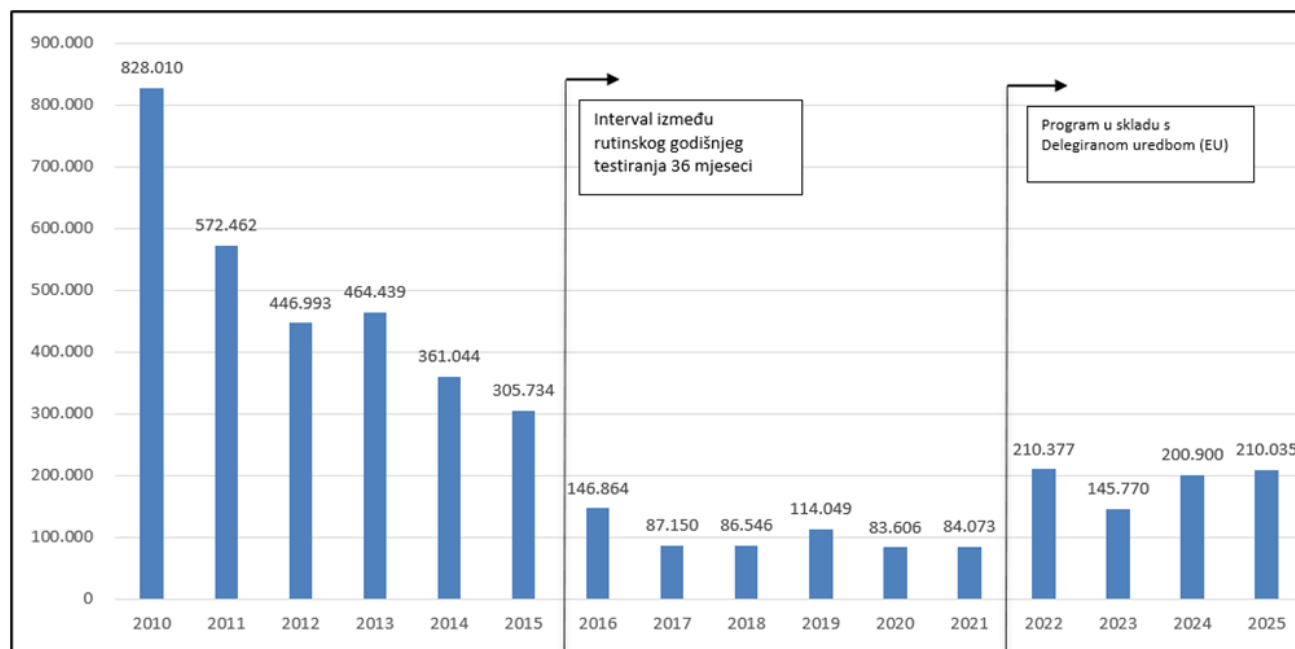
Nadziranje infekcije MTBC provodi se na cijelom području Republike Hrvatske prema rasporedu županija kako je navedeno u točki 5.4. Programa.

4. OPIS EPIDEMIOLOŠKE SITUACIJE

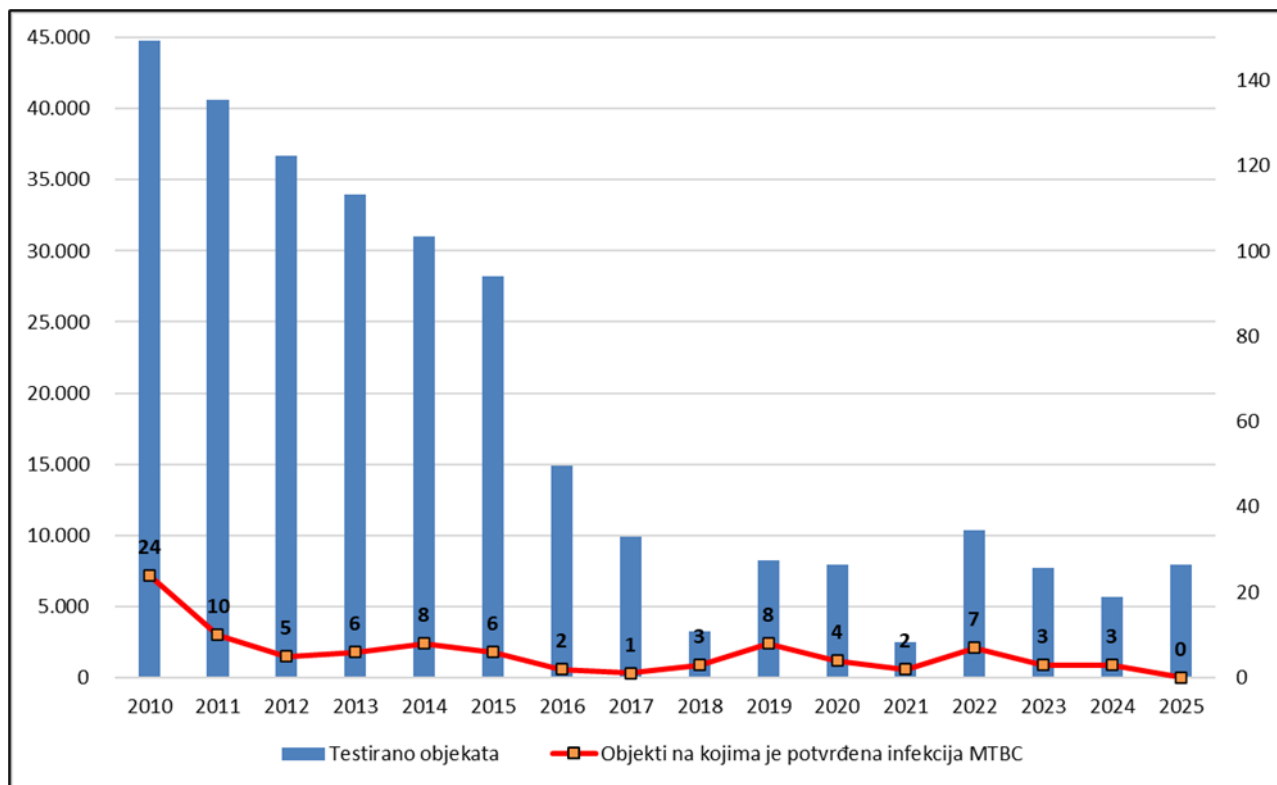
Sustavna kontrola tuberkuloze goveda u Republici Hrvatskoj provodi se desetljećima, a započela je 1945. godine. Zbog opsežnih mjera, prevalencija bolesti u stadima je smanjena s 28 % koliko je iznosila 1946. godine na manje od 1.4 % 1953. godine. U narednih 10 godina prevalencija stada je smanjena na manje od 1 % te je u razdoblju od 1965. do 1990. godine kontinuirano na razini 0.5 – 1. Od 2010. godine program iskorjenjivanja se provodi u skladu s europskim zakonodavstvom s ciljem ostvarivanja statusa cijele države kao slobodne od ove bolesti.

Rezultati provođenja programa u prethodnom razdoblju prikazani su na slikama 1. i 2.

Slika 1 – Broj goveda koja su tuberkulinizirana na području RH u razdoblju 2010-2025

Slika 2 – Broj objekata na kojima je provedena tuberkulinizacija goveda i broj objekata na kojima je potvrđena prisutnost bolesti u razdoblju 2010-2025

Analizom rezultata programa iskorjenjivanja tijekom proteklih godina i epidemioloških istraživanja potvrđenih slučajeva bolesti, nije utvrđena dodatna populacija životinja koja je bila ili bi mogla biti uključena u širenje bolesti.

5. NAČIN PROVOĐENJA NADZIRANJA BOLESTI

5.1. POPULACIJA ŽIVOTINJA UKLJUČENA U PROVEDBU PROGRAMA

Ciljana populacija životinja za provođenje programa iskorjenjivanja su **sva držana goveda starija od 6 tjedana**.

Dodatne populacije životinja se mogu uključiti u provedbu mjera u slučaju potvrđenog slučaja bolesti, u skladu s Uputom Ministarstva iz članka 46. stavka 6. Zakona.

5.2. DODJELA STATUSA SLOBODNO OD BOLESTI

Svi objekti na kojima se drže goveda na području cijele Republike Hrvatske imaju ostvaren uvjet za stjecanje statusa slobodno od infekcije kompleksom *Mycobacterium tuberculosis* (*M. bovis*, *M. caprae* i *M. tuberculosis*) u skladu sa Delegiranom uredbom (EU) 2020/689, Dodatkom IV, Dijelom 2, Poglavljem 1, Odjeljkom 1, točkom 2a.

Status dodjeljuje Uprava za veterinarstvo i sigurnost hrane Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u skladu s člankom 24. Zakona o zdravlju životinja, po potrebi i kontinuirano tijekom godine.

Ovlaštene veterinarske organizacije također mogu dodijeliti status objektu kada zbog premještanja životinja za to postoji potreba, a status još nije dodijeljen od strane Uprave za veterinarstvo i sigurnost hrane.

5.3. VRAĆANJE STATUSA SLOBODNO OD BOLESTI

Vraćanje statusa slobodno od bolesti provode nadležni veterinarski inspektori nakon što su provedene mjere na način i u rokovima kako je određeno rješenjem nadležnog veterinarskog inspektora kojim je status objektu suspendiran ili povučen.

5.4. ZADRŽAVANJE STATUSA DRŽAVE ČLANICE SLOBODNE OD BOLESTI

Od 2026. godine nadziranje tuberkuloze goveda provodi se s ciljem zadržavanja statusa Republike Hrvatske kao države članice slobodne od bolesti.

Nadziranje se provodi tuberkulinizacijom svih goveda starijih od 6 tjedana na sljedeći način:

Tijekom 2026. godine, u razdoblju do 31.12.2026. godine na području sljedećih županija:

- Karlovačka
- Koprivničko-križevačka
- Krapinsko-zagorska
- Varaždinska
- Međimurska
- Istarska
- Primorsko-goranska
- Grad Zagreb

Tijekom 2027. godine, u razdoblju od 1.1.2027. godine do 31.12.2027. godine na području sljedećih županija:

- Virovitičko-podravske,
- Požeško-slavonske,
- Brodsko-posavske,
- Osječko-baranjske i
- Vukovarsko-srijemske županije.

Testiranje prije ili nakon premještanja se ne provodi.

5.5. TESTIRANJE TELADI KOJA POTJEČE IZ DRŽAVA ČLANICA KOJE NISU SLOBODNE OD BOLESTI

Svu telad (osim teladi dopremljene izravno na klanje) koja je u dobi manjoj od 6 tjedana dopremljena u RH iz država članica Europske unije **koje nisu slobodne od infekcije MTBC**, potrebno je tuberkulinizirati po prispjebu u RH, najkasnije do dobi od 8 tjedana.

Testiranje iz ove točke provodi se na području cijele RH.

5.6. TUBERKULINIZACIJA KOZA

Tuberkulinizacija koza propisana je Uredbom 852/2004, Prilogom III, Odjeljkom IX, Poglavljem I, točkom I, podtočkom 2 c).

2.(c) Ako se koze uzgajaju zajedno s kravama, te je koze potrebno pregledavati i testirati na tuberkulozu.

Tuberkulinizacija se provodi pojedinačnim intradermalnim tuberkulinskim testom na kozama starijima od 12 mjeseci.

Prije početka provedbe tuberkulinizacije koza, ovlaštenu veterinar izlistava sve koze iz Jedinog registra ovaca i koza (JROK) na predmetnom gospodarstvu. Na izlistanom obrascu je vidljiva dob svake pojedine životinje. Na svim kozama starijim od 12 mjeseci provodi se pojedinačni intrakutani test, te se po očitavanju reakcije upisuju na obrazac [Iskaz o tuberkulinizaciji koza pojedinačnim intrakutanom testom](#) – koji je objavljen na mrežnim stranicama Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i ribarstva.

Ispisani i ispunjeni obrasci se pohranjuju u ovlaštenoj veterinarskoj organizaciji. Postupak provođenja i prosuđivanja pojedinačnih i usporednih intrakutanih testova kod koza provodi se na identičan način kao i kod goveda te je opisan u Dodatku 1 Programa.

Ispis koza iz JROK, na određenoj Identifikacijskoj kartici gospodarstva (IKG), nalazi se u izborniku aplikacije, a dostupan je pod - *Izveštaji i kontrole > Ovce i koze > Pregled ovaca i koza po IKG*

5.7. DIJAGNOSTIČKE METODE

Tuberkulinizacija goveda provodi se pojedinačnim intradermalnim tuberkulinskim testom.

Za isključivanje lažno pozitivne reakcije koristi se usporedni intradermalni tuberkulinski test.

Detaljan postupak tuberkulinizacije naveden je u Dodatku 1.

Dijagnostiku infekcije bakterijama iz kompleksa *Mycobacterium tuberculosis* provodi:

Nacionalni referentni laboratorij

Hrvatski veterinarski institut - Zagreb

Laboratorij za bakterijske zoonoze i molekularnu dijagnostiku bakterijskih zoonoza

Odjel za bakteriologiju i parazitologiju

Savska cesta 143, pp 183, 10 000 Zagreb

U Nacionalnom referentnom laboratoriju provodi se kultivacija i identifikacija uzročnika infekcije bakterijama iz kompleksa *Mycobacterium tuberculosis*.

Uzorci koje je potrebno uzeti za kultivaciju i identifikaciju uzročnika navedeni su u točki 5.9.1. Programa.

5.8. POSTUPAK TUBERKULINIZACIJE

Goveda se tuberkuliniziraju pojedinačnim intradermalnim tuberkulinskim testom.

Postupak provođenja i prosuđivanja pojedinačnih i usporednih intradermalnih tuberkulinskih testova opisan je u Dodatku 1 Programa.

U slučaju pozitivnog ili sumnjivog rezultata na pojedinačnom intradermalnom tuberkulinskom testu provodi se usporedni intradermalni tuberkulinski test kako bi se isključila sumnjiva tj. lažno pozitivna reakcija. Usporedni intradermalni tuberkulinski test provodi se najranije 42 dana nakon provođenja pojedinačnog testa.

Svako govedo koje nije negativno na usporednom intradermalnom tuberkulinskom testu smatra se govedom sumnjivim na infekciju MTBC (tuberkulinski reaktor) te se upućuje na klanje.

Ako govedo iz objekta na kojem je u posljednje 3 godine bila potvrđena infekcija reagira pozitivno ili sumnjivo na pojedinačnom intradermalnom tuberkulinskom testu, smatra se sumnjivim na tuberkulozu (tuberkulinskim reaktorom) te se mora uputiti na klanje (ne provodi se usporedni test).

5.9. SUSPENDIRANJE, POVLAČENJE I VRAĆANJE STATUSA SLOBODNO OD BOLESTI

Suspendiranje, povlačenje i vraćanje statusa slobodno od bolesti obveza je nadležnog veterinarskog inspektora u skladu s člankom 25. stavkom 5. Zakona.

Uvjeti za suspendiranje i povlačenje statusa slobodno od bolesti vezano na sumnju ili potvrđen slučaj bolesti pojašnjeni su u točkama 6. i 7. ovog Programa.

Povlačenje statusa provodi se isključivo na objektima na kojima je potvrđena infekcija MTBC i u objektima u kojima je proteklo više od 18 mjeseci od suspendiranja statusa, a uvjeti za vraćanje statusa slobodno od bolesti nisu zadovoljeni.

Veterinarski inspektor rješenjem određuje mjere i rokove u kojima je iste potrebno provesti, kako bi se objektu mogao vratiti status slobodno od bolesti.

Mjere se određuju u skladu s Prilogom IV, Dijelom II, Poglavljem 1, Odjeljcima 3 i 4.

Evidencije

Ovlaštene veterinarske organizacije za svako pojedino gospodarstvo moraju ispisane obrasce („Obrazac 2c“ i „Obrazac za retuberkulinizaciju“) za goveda i koze, zajedno s nalazima Hrvatskog veterinarskog instituta koji se odnose na laboratorijsko potvrđivanje uzročnika tuberkuloze, čuvati najmanje tri godine.

Nesukladnosti na gospodarstvu

Kada se na objektu utvrde nesukladnosti ovlaštenu veterinar je dužan postupiti u skladu s člankom 16. stavkom 7. Naredbe. U Obrascu 2c se mora ubilježiti „**nesukladnost**“ te se o tome obavještava nadležni veterinarski inspektor.

5.10. KLANJE TUBERKULINSKIH REAKTORA

Ovlašteni je veterinar prije upućivanja tuberkulinskih reaktora na klanje obavezan o tome obavijestiti nadležnog veterinarskog inspektora te pripremiti obaveznu prateću dokumentaciju kako slijedi:

- a. U Svjedodžbi o zdravstvenom stanju i mjestu podrijetla životinje uz ostale pripadajuće podatke upisati „**TBC GOVEDA**“
- b. U VETIS aplikaciji ispuniti sve potrebne podatke u obrascu „**ZAPISNIK – KLANJE TBC GOVEDA**“
- c. Po popunjavanju „Zapisnika – klanje TBC goveda“, iz računalne aplikacije ispisati prateće obrasce: Obrazac 1, Obrazac 2 i Obrazac 3.
- d. U slučaju da se pošiljka sastoji od tuberkulozinih reaktora podrijetlom iz različitih objekata, za svaki objekt dokumentacija iz podtočaka a., b. i c. se priprema zasebno.

Nadležni veterinarski inspektor dužan je obavijestiti veterinarskog inspektora pod čijom je nadležnošću odobreni objekt za klanje u koji su upućena predmetna goveda, najkasnije **48 sati** prije predviđenog početka klanja.

Veterinarski inspektor pod čijom je nadležnošću odobreni objekt u kojem je predviđeno klanje dužan je odmah proslijediti obavijest o predstojećem klanju goveda sumnjivih na infekciju MTBC ovlaštenom veterinaru delegiranog tijela/veterinarskom inspektoru zaduženom za pregled na liniji klanja u predmetnom objektu.

Prijevoz predmetnih goveda organizira se na način koji će omogućiti da se goveda po prispjeću u odobreni objekt za klanje bez odgode upućuju na liniju klanja, no obvezno nakon završetka svih redovnih klanja koja se toga dana odvijaju u odobrenom objektu.

Pregled prije klanja i na liniji klanja obavlja ovlašteni veterinar delegiranog tijela/veterinarski inspektor.

5.9.1. UZORCI ZA BAKTERIOLOŠKU PRETRAGU

Uzorci za bakteriološku pretragu uzimaju se s ciljem potvrđivanja prisutnosti bolesti te s ciljem utvrđivanja proširenosti bolesti u objektu.

Obavezno je uzimanje uzoraka za bakteriološku pretragu:

- a. uvijek kada se *post mortem* pregledom goveđih trupova na liniji klanja utvrde tuberkulozne promjene
- b. uvijek tijekom klanja tuberkulinskih reaktora

U slučaju vidljivih patoanatskih promjena na trupovima zaklanih goveda, na laboratorijsku pretragu šalju se uzorci promijenjenih limfnih čvorova i promijenjenih parenhimskih organa (pluća, jetra, slezena i dr.).

U slučaju kada na trupovima tuberkulinskih reaktora nema vidljivih patoanatskih promjena, na laboratorijsku pretragu se dostavljaju uzorci sljedećih limfnih čvorova/organa:

1. retrofaringealni
2. bronhijalni
3. medijastinalni
4. supramamarni

5. mandibularni
6. mezenterijalni
7. uzorak tkiva jetre

Svaki uzorkovani limfni čvor/organ obilježava se i pakira zasebno, zatim se svi tako upakirani uzorci koji se odnose na jednu životinju dodatno pakiraju u zajednički uzorak, označavaju životnim brojem predmetnog goveda i dostavljaju na pretragu u nacionalni referentni laboratorij.

Delegirano tijelo/veterinarski inspektor unosi podatke o patoanatomskom nalazu na liniji klanja u Obrasce 2 i 3 – koji su kao prateća dokumentacija dostavljeni uz prispjelu pošiljku goveda. Po obavljenom pregledu podatke sa Obrazaca upisuje u računalnu TB aplikaciju, u obrasce:

- a. Unos obrazac 2 – klanje TBC goveda
- b. Unos obrazac 3 – klanje TBC goveda

5.9.2. SUMNJA NA TUBERKULOZU GOVEDA KOD REDOVNOG KLANJA ZDRAVIH GOVEDA

Osim provođenjem tuberkulinizacije, nadziranje bolesti provodi se i *post mortem* pregledom govedih trupova na liniji klanja pri redovitom klanju zdravih goveda.

Podaci o obavljenim *post mortem* pregledima, odnosno podaci o postavljenim sumnjama na bolest temeljem nalaza lezija koje upućuju na infekciju s MTBC, kao i konačni rezultati laboratorijskih pretraga, imaju izuzetno velik epidemiološki i javnozdravstveni značaj.

Pregledom trupova zdravih goveda pri redovnom klanju, limfne čvorove potrebno je narezivati u što više tankih listića, odnosno presjeka, radi što bolje procjene promjena na njima.

Tuberkulozne promjene na limfnim čvorovima se sastoje od kazeoznih ili kalcificiranih čvorića (tuberkula) bijele boje koji su vidljivi na prerezu. Kod mladih životinja (tele) može se raditi i o generalizirano povećanim l.č., bez vidljivih tuberkula.

Sumnju na liniji klanja potrebno je prijaviti na email adresu: prijava.bolesti@mps.hr i veterinarskom inspektoru nadležnom za klaonicu te za objekt porijekla goveda, te se obavezno uzimaju uzorci za bakteriološku pretragu u skladu s točkom 5.9.1.

5.9.3. NAČIN PREGLEDA TE MINIMALNI ZAHTJEVI ZA PREGLED TRUPOVA

Zahtjevi za pregled trupova goveda koja su proglašena tuberkulinskim reaktorima ili goveda kod kojih se tijekom *post mortem* pregleda utvrdi sumnja na infekciju MTBC, kao i načini osposobljavanja mesa provode se u skladu s propisima iz područja javnog zdravstva i službenih kontrola, odnosno Provedbene uredbe Komisije (EU) 2019/627 od 15. ožujka 2019. godine o utvrđivanju ujednačenog praktičnog uređenja za provedbu službenih kontrola proizvoda životinjskog podrijetla namijenjenih prehrani ljudi u skladu s Uredbom (EU) 2017/625 Europskog parlamenta i Vijeća i o izmjeni Uredbe Komisije (EZ) br. 2074/2005 u pogledu službenih kontrola.

6. SUMNJA NA BOLEST I TUBERKULINSKI REAKTORI

U skladu s člankom 9. stavkom 1. Delegirane uredbe 2020/689, sumnja na infekciju MTBC postavlja se u slučaju:

- utvrđivanja sumnjive ili pozitivne reakcije na pojedinačnom intrakutanom tuberkulinskom testu
- utvrđivanja sumnjive ili pozitivne reakcije na usporednom intrakutanom tuberkulinskom testu
- utvrđivanja tuberkulinskih reaktora u objektu
- utvrđivanja epidemiološke povezanosti s objektom u kojem je potvrđena infekcija s MTBC
- drugih epidemioloških podataka, kliničkih ili post mortem nalaza na temelju kojih veterinarski inspektor ili ovlašteni veterinar delegiranog tijela zaključi da mogu upućivati na infekciju s MTBC

Tuberkulinski reaktori

Tuberkulinski reaktori su goveda kod kojih je utvrđena:

- pozitivna ili sumnjiva reakcije na pojedinačnom intradermalnom tuberkulinskom testu kada su porijeklom iz objekta u kojem je u posljednje 3 godine potvrđena infekcija s MTBC ili
- pozitivna ili sumnjiva reakcija na usporednom intradermalnom tuberkulinskom testu.

6.1. MJERE NA OBJEKTU U KOJEM JE UTVRĐENA SUMNJA NA BOLEST

U skladu sa člankom 46. stavcima 4., 5 i 6. Zakona veterinarski inspektor rješenjem određuje mjere na objektu u kojem je utvrđena sumnja na infekciju bakterijama MTBC:

1. Suspenziju statusa „slobodno od bolesti“
2. Iznimno od točke 1. veterinarski inspektor može povući status samo epidemiološkoj jedinici u kojoj je potvrđena infekcija, ako su u objektu odobrene zasebne epidemiološke jedinice u skladu s člankom 20. stavkom 4. Delegirane uredbe 2020/689
3. Izolaciju životinja kod kojih postoji sumnja na bolest
4. Zabranu pripusta i osjemenjivanja goveda sumnjivih na bolest
5. Zabranu uporabe zajedničkih napajališta
6. Zabranu iznošenja iz objekta hrane za životinje koja je bila ili je mogla biti u dodiru s govedima sumnjivim na oboljenje
7. Goveda koja potječu s objekata u kojima je infekcija MTBC bila potvrđena u posljednje 3 godine, a koja pokazuju sumnjivu ili pozitivnu reakciju na pojedinačnom intrakutanom tuberkulinskom testu smatraju se tuberkulinskim reaktorima te se upućuju na klanje bez odgode, a najkasnije u roku od 7 dana
8. U objektima u kojima infekcija MTBC nije bila potvrđena u posljednje 3 godine određuje se provođenje usporednog tuberkulinskog testa kako bi se utvrdili tuberkulinski reaktori na sljedeći način:
 - a. sva goveda koja su imala sumnjivu ili pozitivnu reakciju na pojedinačnom intrakutanom tuberkulinskom testu treba podvrgnuti usporednom intrakutanom tuberkulinskom testu nakon najranije 42 dana.
 - b. govedo koje na usporednom intrakutanom tuberkulinskom testu nije negativno smatra se tuberkulinskim reaktorom
9. Upućivanje na klanje tuberkulinskih reaktora bez odgode, a najkasnije u roku od 7 dana
10. Uzimanje uzoraka od tuberkulinskih reaktora na način kako je propisano točkom 5.9.1. programa

11. Provođenje preliminarog čišćenja i dezinfekcije nakon upućivanja tuberkulinskih reaktora na klanje
12. Zabranu uvođenja goveda u objekt
13. Zabranu premještanja goveda iz objekta
14. Iznimno od točke 13. dozvoljeno je upućivanje na klanje goveda koja su reagirala negativno na tuberkulinskom testu u posljednjih 30 dana. Upućivanje na klanje se provodi na sljedeći način:
 - a. na klanje se upućuju isključivo izravno
 - b. u Svjedodžbu o zdravstvenom stanju i mjestu podrijetla životinje uz ostale podatke treba upisati „TBC GOSPODARSTVO“
 - c. nadležni veterinarski inspektor dužan je obavijestiti veterinarskog inspektora pod čijom je nadležnošću odobreni objekt za klanje u koji su upućena predmetna goveda, najkasnije 48 sata prije predviđenog početka klanja.
 - d. veterinarski inspektor pod čijom je nadležnošću odobreni objekt u kojem je predviđeno klanje dužan je obavijestiti ovlaštenog veterinara delegiranog tijela/veterinarskog inspektora o klanju goveda s TBC gospodarstva
 - e. prijevoz predmetnih goveda organizira se na način koji će omogućiti da se goveda po prispieću u odobreni objekt za klanje bez odgode upućuju na liniju klanja, no obvezno nakon završetka redovnih klanja
15. Zabrana premještanja gnoja i gnojevke s objekta
16. Mlijeko i mliječni proizvodi
 - a. Mlijeko goveda koje ima pozitivnu ili sumnjivu reakciju na tuberkulinskom testu mora se držati odvojeno od mlijeka ostalih životinja
 - b. Zabranjena je upotreba sirovog mlijeka s objekta
 - c. Zabranjena je upotreba za ljudsku potrošnju mlijeka porijeklom od goveda koje ima pozitivnu ili sumnjivu reakciju na tuberkulinskom testu
 - d. Mlijeko goveda koje ima pozitivnu ili sumnjivu reakciju na tuberkulinskom testu smije se upotrebljavati samo za prehranu životinja iz istog objekta nakon što se termički obradi kako bi se osigurala inaktivacija uzročnika, ili se mora ukloniti
 - e. Mlijeko goveda koje ima negativnu reakciju na tuberkulinskom testu te ne pokazuje kliničke znakove bolesti može se upotrebljavati za ljudsku potrošnju nakon što je to mlijeko podvrgnuto toplinskoj obradi kako bi se utvrdila negativna reakcija na test alkalne fosfataze.
17. Provođenje epidemiološkog istraživanja prema epidemiološkom upitniku iz Dodatka 2
18. Veterinarski inspektor može odobriti odstupanja iz članka 23. stavka 2. Delegirane uredbe 2020/689 pod uvjetima navedenima u stavku 4. istoga članka, ukoliko su zadovoljeni uvjeti iz stavka 5. istog članka.

U skladu s člankom 33. stavkom 6. i člankom 111. stavkom 9. Zakona, veterinarski inspektor ispunjeni epidemiološki upitnik, zapisnik i rješenje kojim su određene mjere na objektu dostavlja na email adresu: prijava.bolesti@mps.hr.

U skladu s člankom 42. stavkom 6. Zakona Ministarstvo može uputom odrediti dodatne mjere na objektu.

Mjere ostaju na snazi sve dok se sumnja na infekciju bakterijama MTBC službeno ne isključi negativnim rezultatom bakteriološke pretrage tuberkulinskih reaktora te dok se ne utvrdi da su u objektu prethodno uredno provedene sve tuberkulinizacije koje su bile propisane u skladu s odredbama programa koji su bili na snazi u posljednje 3 godine (godišnja rutinska tuberkulinizacija prema rasporedu županija, obaveza testiranja prije ili poslije premještanja kada je primjenjivo).

6.2. MJERE NA EPIDEMIOLOŠKI POVEZANOM OBJEKTU

Ukoliko se epidemiološkim istraživanjem zbog premještanja goveda u posljednjih 6 mjeseci utvrde epidemiološki povezani objekti, veterinarski inspektor određuje sljedeće mjere:

- a) Suspenzija statusa „slobodno od bolesti“
- b) Zabrana premještanja goveda s ili na objekt do provedbe intrakutanog tuberkulinskog testiranja kako bi se potvrdila ili isključila sumnja na bolest
- c) Žurna provedba intrakutanog tuberkulinskog testiranja ukoliko isto nije provedeno u posljednjih 30 dana na sljedeći način:

Objekt iz kojeg su u posljednjih 6 mjeseci goveda dopremljena **na objekt** u kojem je utvrđena sumnja, kada se utvrdi da su te životinje pozitivne ili sumnjive na intrakutanom tuberkulinskom testiranju u objektu u kojem je utvrđena sumnja:

- i. Provođenje pojedinačnog intrakutanog tuberkulinskog testiranja svih goveda starijih od 6 tjedana

Objekt u kojeg su u posljednjih 6 mjeseci premještena goveda **iz objekta** u kojem je utvrđena sumnja:

- i. Provođenje pojedinačnog intrakutanog tuberkulinskog testiranja svih goveda koja su porijeklom iz objekta u kojem je utvrđena sumnja

Ukoliko se utvrdi sumnja u skladu s točkom 6. provode se mjere iz točke 6.1.

U skladu s člankom 42. stavkom 6. Zakona Ministarstvo uputom može odrediti i dodatne mjere na objektu.

7. POTVRĐEN SLUČAJ BOLESTI

U skladu s člankom 9. stavkom 2. Delegirane uredbe 2020/689, potvrđenim slučajem bolesti smatra se govedo kod kojeg je iz uzoraka izoliran i identificiran uzročnik *M. bovis*, *M. caprae* ili *M. tuberculosis*.

Infekcija se potvrđuje kultivacijom mikroorganizma na primarnom mediju za izolaciju i identifikacijom molekularnom metodom (PCR).

Direktan dokaz uzročnika izravnom detekcijom uzročnika u tkivu se može koristiti za brzo potvrđivanje infekcije. Izravna detekcija uzročnika smatra se potvrđenim slučajem bolesti u skladu s Delegiranom uredbom (EU) 2020/689 člankom 9. stavkom 2. točkom b).

Infekcija se može isključiti samo kultivacijom mikroorganizma na primarnom mediju za izolaciju i identifikacijom molekularnom metodom (PCR).

7.1. MJERE NA OBJEKTU U KOJEM JE POTVRĐENA BOLEST

U skladu sa člankom 46. stavcima 4., 5 i 6. Zakona veterinarski inspektor na objektu u kojem je potvrđena infekcija bakterijama MTBC uz mjere navedene u točki 6.1. podtočkama 2. do 16. ovoga Programa rješenjem određuje i sljedeće:

1. Povlačenje statusa „slobodno od bolesti“
2. Iznimno od točke 1. veterinarski inspektor može povući status samo epidemiološkoj jedinici u kojoj je potvrđena infekcija, ako su u objektu odobrene zasebne epidemiološke jedinice u skladu s člankom 20. stavkom 4. Delegirane uredbe 2020/689
3. Veterinarski inspektor utvrđuje sljedivost te određuje obradu ili zbrinjavanje svih proizvoda iz zaraženog objekta ukoliko se epidemiološkim istraživanjem utvrdi da bi proizvodi iz zaraženog objekta mogli predstavljati rizik za širenje bolesti ili bi mogli utjecati na zdravlje ljudi
4. Pohranjivanje gnoja iz staja ili drugih nastambi u kojima su boravile životinje na mjesto do kojega životinje na gospodarstvu ne mogu doći
5. Tretiranje krutog i tekućeg gnoja (gnojevke) na gospodarstvu odgovarajućim sredstvom za dezinfekciju prema uputi proizvođača i zabranu korištenja u trajanju od najmanje tri tjedna. Korištenje sredstva za dezinfekciju nije potrebno ako je gnoj prekriven slojem nezaraženog gnoja ili zemljom.
6. Ukoliko se gnoj i gnojevka porijeklom s objekta koje je bilo pod zabranom koriste na pašnjacima, zabranjeno je korištenje pašnjaka narednih 60 dana od zadnjeg iznošenja gnoja i gnojevke na predmetni pašnjak
7. Preporuča se, nakon završetka provedbe obveznih mjera dezinfekcije, gnoj i gnojevku skladištiti na mjestu (laguni) najmanje šest mjeseci prije otpreme na polje, te također onemogućiti kontakt životinja sa gnojevkom
8. Staje i druge nastambe u kojima životinje borave te svi kontejneri, posude, oprema i ostali predmeti korišteni u radu sa životinjama moraju se očistiti, oprati i dezinficirati pod službenim nadzorom
9. Dodatno detaljno epidemiološko istraživanje, u okviru kojega moraju biti prikupljeni podaci o kretanju životinja s ili na gospodarstvo u posljednjih 12 mjeseci
10. Nakon uklanjanja tuberkulinskih reaktora, a prije uvođenja novih goveda na objekt, nastambe i druga mjesta na/u kojima se drže goveda, oprema za mužnju, alati za čišćenje staje ili dvorišta, kontejneri te ostali pribor koji se koristi u radu sa životinjama moraju biti oprani i dezinficirani, pod kontrolom veterinarskog inspektora i u skladu s mjerama naređenim od strane veterinarskog inspektora.
11. Provođenje tuberkulinizacije goveda na objektu s ciljem vraćanja statusa slobodno od bolesti na sljedeći način:

Nakon što je iz objekta uklonjeno posljednje govedo kod kojeg je potvrđena bolest, odnosno koje je imalo pozitivan ili sumnjiv rezultat na tuberkulinizaciji provodi se dvokratno testiranje:

- prvo testiranje se provodi najranije 6 mjeseci od uklanjanja posljednjeg goveda koje je imalo pozitivan ili sumnjiv rezultat na tuberkulinizaciji, ili kod kojeg je potvrđena bolest
- drugi se test mora provesti najranije 6 mjeseci, ali najkasnije 12 mjeseci od prvog testiranja.

Iznimno, ukoliko je zadovoljen barem jedan od sljedećih uvjeta:

- zaključak epidemiološkog istraživanja upućuje na to da je do infekcije došlo zbog unošenja jedne ili više zaraženih životinja u objekt tijekom proteklih 12 mjeseci prije otkrivanja infekcije MTBC-om ili
- od otkrivanja infekcije MTBC-om potvrđen je samo jedan slučaj ili je samo jedno goveda imalo pozitivne rezultate imunološkog testa na MTBC te u protekle tri godine objektu nije povučen status ili
- goveda u objektu imala su negativne rezultate tuberkulinizacije koja je provedena prije manje od 12 mjeseci prije otkrivanja infekcije MTBC-om

status slobodno od bolesti se može vratiti dvokratnim testiranjem koje se provodi na sljedeći način:

- a. prvo testiranje se provodi najranije 2 mjeseca od uklanjanja posljednjeg goveda koje je imalo pozitivan ili sumnjiv rezultat na tuberkulinizaciji, ili kod kojeg je potvrđena bolest
- b. drugi se test mora provesti najranije 2 mjeseca, ali najkasnije 12 mjeseci od prvog testiranja.

12. Ukoliko je objekt po završetku mjera nakon potvrđenog slučaja bolesti u potpunosti ispražnjen od goveda, status slobodno od bolesti se vraća nakon što se na objektu u skladu s člankom 30. Delegirane uredbe 2020/689 provede završno čišćenje i dezinfekcija.

13. Veterinarski inspektor može odobriti odstupanja iz članka 29. stavka 1. Delegirane uredbe 2020/689 pod uvjetima navedenima u stavku 3. točki a) istoga članka, ukoliko su zadovoljeni uvjeti iz stavka 4. istog članka.

Ukoliko je potrebno, kako bi se osiguralo brzo otkrivanje zaraženih životinja te s ciljem bržeg iskorjenjivanja bolesti, u skladu s uputom iz članka 46. stavka 6. Zakona, nakon procjene rizika, rezultata epidemiološkog istraživanja, troškova i drugih relevantnih čimbenika Ministarstvo može odrediti sljedeće:

- dodatno testiranje iz članka 27. stavka 1. a) i c) Delegirane uredbe (EU) 2020/689
- upućivanje na klanje svih goveda iz objekta u kojem je potvrđena infekcija s MTBC
- izuzeće od provedbe tuberkulinizacije za goveda koja će se u roku 60 dana uputiti na klanje

U skladu s člankom 33. stavkom 6. i člankom 111. stavkom 9. Zakona, veterinarski inspektor ispunjeni epidemiološki upitnik, zapisnik i rješenje kojim su određene mjere na objektu dostavlja na email adresu: prijava.bolesti@mps.hr.

7.2. MJERE NA EPIDEMIOLOŠKI POVEZANOM OBJEKTU

Na epidemiološki povezanim objektima određuju se mjere u skladu s uputom Ministarstva iz članka 46. stavka 6. Zakona.

8. BIOSIGURNOSNE MJERE

Biosigurnosne mjere propisane su člankom 13. Naredbe.

9. Odstupanja u skladu s člankom 19. Delegirane Uredbe (EU) 2020/689

Subjekti odgovorni za sljedeće objekte izuzeti su od obveze stjecanja i održavanja statusa „slobodno od bolesti“:

- (a) zatvoreni objekti,
- (b) objekti u kojima se životinje drže samo za operacije okupljanja,
- (c) objekti u kojima se životinje drže samo za potrebe predstava sa životinjama i
- (d) putujući cirkusi

10. Koordinirane mjere s drugim državama članicama ili trećim zemljama

Koordinirane mjere s drugim državama članicama ili trećim zemljama nisu predviđene. U slučaju utvrđivanja epidemiološke povezanosti s objektima iz država članica ili trećih zemalja, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ribarstva obavještava nadležno tijelo u državi članici ili trećim zemljama.

11. Odobrovanje zasebnih epidemioloških jedinica

Delegirana uredba 2020/689 članak 20. stavak 4. predviđa mogućnost dodjeljivanja različitog zdravstvenog statusa različitim epidemiološkim jedinicama istog objekta. Nakon odobravanja zasebnih epidemioloških jedinica unutar objekta moguće je primjenjivati članak 23. stavak 1. Delegirane uredbe 2020/689. Za primjenu izuzeća zasebne epidemiološke jedinice moraju biti odobrene prije pojave sumnje ili potvrđenog slučaja bolesti. Zasebne epidemiološke jedinice odobravaju se u skladu s člankom 24. Zakona.

Subjekti su u svrhu podnošenja zahtjeva za odobravanje različitih epidemioloških jedinica iz stavka 2. ovoga članka dužni osigurati nadzor objekta od strane veterinarskog inspektora kojim se potvrđuje da su ispunjeni uvjeti iz članka 20. stavka 4. Delegirane uredbe (EU) 2020/689

Zaseban epidemiološki status se može odobriti pod sljedećim uvjetima:

- nastambe kojima se odobrava zaseban epidemiološki status moraju biti odvojene međusobno fizičkim sredstvima
- svaka nastamba mora biti označena jedinstvenim brojem koji je vidljivo istaknut na ulazu u nastambu
- u objektu mora biti uspostavljen odvojen sustav hranidbe životinja i čišćenja nastambi kojim se osigurava zaseban epidemiološki status svake nastambe. Isto uključuje minimalno postupak čišćenja i dezinfekcije opreme i strojeva nakon korištenja u jednoj nastambi, a prije korištenja u drugoj
- u objektu mora biti uspostavljen evidencijski sustav bilježenja smještaja goveda po nastambama te praćenja premještanja goveda između nastambi
- zaposlenici objekta koji imaju odobrene zasebne epidemiološke jedinice moraju biti upoznati su sa statusom zasebnih epidemioloških jedinica nastambi te moraju biti upoznati i educirani o svim uspostavljenim procedurama evidencija, čišćenja i dezinfekcije po nastambama koje osiguravaju zaseban epidemiološki status,

- na objektu nisu evidentirane nesukladnosti u registraciji i identifikaciji goveda, te premještanjima
- na objektu se u posljednje 3 godine uredno provodila tuberkulinizacija s ciljem održavanja statusa „slobodno od bolesti“ u skladu s odredbama važećih godišnjih naredbi te testiranje zbog premještanja, u skladu s odredbama važećih programa Programa iskorjenjivanja infekcije kompleksom *Mycobacterium tuberculosis* (*Mycobacterium bovis*, *M. caprae* i *M. tuberculosis*) u Republici Hrvatskoj

Kako bi veterinarskom inspektor nadzorom mogao potvrditi da objekt zadovoljava uvjetima, subjekti su dužni predložiti dokumentaciju i procedure ovjerene od strane odgovorne osobe najmanje za sljedeće:

- uspostavljen evidencijski sustav bilježenja smještaja goveda po nastambama te praćenja premještanja goveda između nastambi,
- uspostavljen odvojen sustav hranidbe životinja i čišćenja nastambi kojim se osigurava zaseban epidemiološki status svake nastambe. Isto uključuje minimalno postupak čišćenja i dezinfekcije opreme i strojeva nakon korištenja u jednoj nastambi, a prije korištenja u drugoj,
- odgovarajući dokaz da su zaposlenici objekta upoznati su sa statusom zasebnih epidemioloških jedinica nastambi te da su upoznati i educirani o svim uspostavljenim procedurama evidencija, čišćenja i dezinfekcije po nastambama koje osiguravaju zaseban epidemiološki status
- tlocrt cijelog objekta, s položajem svih nastambi te s vidljivom oznakom jedinstvenog broja za svaku nastambu.

12. OPIS ORGANIZACIJE, NADZORA I ULOGA DIONIKA UKLJUČENIH U PROGRAM ISKORJENJIVANJA

12.1. TIJELA NADLEŽNA ZA KOORDINACIJU I NADZOR PROVEDBE PROGRAMA

Nadležno tijelo za uspostavljanje programa iskorjenjivanja je Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ribarstva. Nadzor i kontrolu provedbe Programa provode veterinarski inspektori Državnog inspektorata Republike Hrvatske.

Obveze Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i ribarstva:

- koordinacija i organizacija implementacije programa,
- prikupljanje, analiza i praćenje podataka,
- evaluacija rezultata implementacije programa,
- priprema uputa za provedbu dodatnih mjera,
- prijava podataka u skladu s Provedbenom uredbom 2021/2002 i
- dodjela statusa „slobodno od bolesti“ u skladu s člankom 24. stavkom 5. Zakona.

Obveze Državnog inspektorata Republike Hrvatske

Postupanje i epidemiološko istraživanje u slučaju potvrđivanja infekcije kompleksom *Mycobacterium tuberculosis* (*Mycobacterium bovis*, *M. caprae* i *M. tuberculosis*) u Republici Hrvatskoj potrebno je odrediti kao prioritet s obzirom da je Republika Hrvatska ostvarila status države članice slobodne od bolesti.

Veterinarski inspektori Državnog inspektorata

- postupaju u slučajevima sumnje ili potvrđenog slučaja bolesti,
- suspendiraju ili povlače statute objekata,
- vraćaju status „slobodno od bolesti“,
- nadziru provođenje programa i mjera određenih ovim programom od strane ovlaštenih veterinarskih organizacija i subjekata i
- provode službene kontrole u skladu s Vodičem za organizaciju službenih kontrola u području zdravlja životinja.

12.2. OBVEZE I ODGOVORNOSTI SVIH UKLJUČENIH DIONIKA

Subjekti odgovorni za objekte u kojima se drže goveda:

Subjekti su odgovorni za primjenu zahtjeva iz članka 10. Uredbe 2016/429, članka 18. Delegirane uredbe 2020/689, članka 2. stavaka 1., 2. i 3. Naredbe te članka 18. stavaka 2. i 3. Zakona.

Ovlaštene veterinarske organizacije

Ovlaštene veterinarske organizacije, u području svojih nadležnosti, provode tuberkulinizaciju na način propisan ovim programom i u skladu s člankom 17. stavcima 1., 2. i 15. Naredbe.

Obaveze ovlaštenih veterinarskih organizacija:

- a) provođenje tuberkulinizacije u sklopu ovoga programa
- b) provođenje istraživanja kod svake sumnje na bolest,
- c) prijava sumnje na bolest,
- d) izvještavanje nadležnog veterinarskog inspektora o svakom subjektu koji odbija provesti mjere propisane ovim Programom te o svakom subjektu kod kojeg se utvrde nesukladnosti,
- e) obavješćavanje subjekta o svakom pozitivnom nalazu utvrđenom na objektu pod njegovom odgovornošću i
- f) izvješćivanje u skladu s člankom 17. stavkom 8. Naredbe.

Obveze ovlaštenih veterinarskih organizacija - delegiranih tijela u klaonicama

- prijava sumnje u skladu s odredbama ovoga programa
- uzimanje uzoraka za bakteriološku pretragu na infekciju MTBC u skladu s odredbama ovoga programa

Veterinari

Veterinari su dužni tijekom obavljanju svojih aktivnosti primjenjivati odredbe članka 2. stavaka 4. i 5. Naredbe.

Hrvatski veterinarski institut

Laboratoriji uključeni u ovaj Program dužni su:

- a) provoditi laboratorijsko pretraživanje u skladu s člancima 16. i 17. Uredbe (EU) 2016/429, člankom 6. Delegirane uredbe 2020/689, odnosno člankom 2. stavcima 6., 7. i 8. te člankom 17. stavkom 11. Naredbe,
- b) izvještavati o provedenom pretraživanju u sklopu ovoga programa, sa svim relevantnim podacima u xml. obliku, a za potrebe izvješćivanja Europske agencije za sigurnost hrane i druge potrebe izvješćivanja, odnosno analize provedbe programa,
- c) izvještavati o provedenom pretraživanju u sklopu ovoga programa u skladu s člankom 17. stavcima 9. i 10. Naredbe i
- d) nalaz svake laboratorijske pretrage dostavljati Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, Upravi za veterinarstvo i sigurnost hrane, Državnom inspektoratu i ovlaštenoj veterinarskoj organizaciji sukladno članku 17. stavcima 12. i 13. Naredbe.
- e)

13. TRAJANJE PROGRAMA ISKORJENJIVANJA

Rokovi za provedbu programa su navedeni u točkama 5.4. i 5.5. Programa.

14. CILJ PROGRAMA

Zadržavanje statusa Republike Hrvatske kao države članice slobodne od infekcije kompleksom *Mycobacterium tuberculosis* (*Mycobacterium bovis*, *M. caprae* i *M. tuberculosis*)

15. FINANCIRANJE

Provedba mjera utvrđenih ovim programom financira se iz državnog proračuna, sukladno važećem *Cjeniku propisanih veterinarskih usluga koje se podmiruju iz sredstava državnog proračuna Republike Hrvatske*, osim tuberkulinizacije iz točke 5.5. *Testiranje teladi koja potječe iz država članica koje nisu slobodne od bolesti.*